

YHDENVERTAISUUS

VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGS OMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Litterointi yhdenvertaisuusvaltuutetun Instagram-live lähetyksestä 8.7.2020

[Maria]

Tervetuloa yhdenvertaisuusvaltuutetun Instaliveen. Olen Maria Swanljung ja yhdenvertaisuusvaltuutetun viestintäpäällikkö. Ja Joonas olen esittänyt sinut asiantuntijana, mutta kerro itsestäsi ja taustastasi ja minkälainen asiantuntija olet.

[Joonas Rundgren]

No ehkä liian pitkälle menemättä niin no näitä ihmisoikeushommia. Olen siis oikeustieteen maisteri ja lakimies ja ihmisoikeushommia olen tehnyt...itse asiassa ensimmäinen ihmisoikeuksiin liittyvä työ oli Filippiineillä aikoinaan ja siellä ihan ruohonjuuritason ihmisoikeusjärjestössä olin lakimiehenä töissä ja sen jälkeen sitten palasin Suomeen niin sen jälkeen pääsin töihin Pakolaisneuvonta ry:hyn ja siellä olin töissä sitten pari vuotta ulkomaalaisasioissa lakimiehenä. Ihan sielläkin sellaista ruohonjuurityötä, että avustin pääasiassa turvapaikanhakijoita, mutta myös muita ihmisiä kenellä oli enimmäkseen oleskelulupa-asioihin liittyviä kysymyksiä siellä käsittelin. Ja nyt olen sitten kohta pari vuotta ollut yhdenvertaisuusvaltuutetulla ulkomaalaisasioista vastaavana ylitarkastajana lyhyesti sanottuna.

[Maria]

Joo ja tämän Insta-liven tarkoitus on puhua nimenomaan yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä ulkomaalaisasioissa. Jos mennään tämän päivän aiheeseen niin yhdenvertaisuusvaltuutetullahan on monta tehtävää. Päätehtävä ja suurin tehtävä mihin nimi myös viittaa on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Me valvotaan, että yhdenvertaisuuslakia noudatetaan ja siihen liittyy paljon asiakkuuksia. Meihin voi ottaa yhteyttä, jos on kokenut syrjintää.

Sitten lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii kansainvälisenä ihmiskaupparaporttoijana eli meidän tehtävä on myös seurata, että ihmiskaupan vastaista työtä tehdään hyvin Suomessa lyhyesti. Sitten on vielä lisää tehtäviä, yksi tehtävä on myös maastapoistamisen täytäntönpäätöksen valvonta, joka vähän ehkä liippaa niitä asioita mistä puhutaan tänään. Yksi tehtävä on myös ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäminen lyhyesti. Tämä tehtävä on pidemmin kirjattu lakiin, mutta tästä tehtävästä me puhutaan tänään ja puhutaan vähän oleskelulupa-asioista ja ajateltiin Joonaksen kanssa myös vähän puhua ajankohtaisesta asiasta eli hyväksikäytöstä siivousalalla ja selvityksestä, joka me julkaistiin tässä keväällä. Mutta Joonas kerro sinä vähän mitä sinä teet työssäsi, kun hoidat tätä meidän ulkomaalaistehtävää.

[Joonas]

Jees. No ehkä vähän siihen vielä sitä, että tosiaan mistä tämä meidän toimivalta ylipäättänsä tässä ulkomaalaisasioissa rakentuu, että ehkä se olisi hyvä sanoa siihen vähän tätä historiallista katsausta myöskin, että tämän valtuutetun...ennen yhdenvertaisuusvaltuutettua oli olemassa Vähemmistövaltuutettu ja sitä ennen Ulkomaalaisvaltuutettu eli historiallisestikin enemmän on ollut vielä painottunut nämä ulkomaalaisasiat, jotka siis tarkoittaa käytännössä sitä, että edelleen meillä tulee siis sieltä sen lisäksi, että meillä on yhdenvertaisuuslaissa, laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta on myös mainittu näitä ulkomaalaisasioita niin Suomen ulkomaalaislaissa on asetettu vielä erillisiä tehtäviä ja valtuuksia yhdenvertaisuusvaltuutetulle, jotka liittyy siihen, että me voidaan missä tahansa turvapaikanhakijaa tai karkottamista koskevassa asiassa edelleen lausua Maahanmuuttovirastolle tai oikeuksille ja, että meillä on laaja tiedonsaantioikeus, että me saadaan kaikki ulkomaalaislain nojalla tehdyt päätökset tietoomme ja se auttaa tätä meidän tekemistä.

Mitä minä sitten teen tai mitä me tehdään...en ole meillä ainoana tekemässä näitä asioita kuitenkaan niin me ei siis, kun tuossa aikaisemmin kerroin, että olen ollut pakolaisneuvonnassa lakimiehenä, joka on tällaista sanotaan, että ruohonjuuritason yksilötason avustamista niin täällä yhdenvertaisuusvaltuutetulla ollaan sitten ehkä pykälä, yritetään olla pykälä ylempänä...ylemmällä tasolla sinänsä, että meille toki tulee...meihin voi ottaa yhteyttä yksittäisissä asioissa ja annetaan myöskin neuvontaa erilaisissa asioissa, mutta pääasia meillä on toimia vähän rakenteellisemmalla tasolla ja näissä ulkomaalaisasioissakin, kun on paljon ketkä on vähänkään lähempää seurannut niin ehkä näille sellaista...usein tulee vastaan se, että tulee siis yksittäisiä surullisia tarinoita, jotka tuntuu, että asiat on mennyt ihmeellisellä tavalla ja epäoikeudenmukaisesti ja ehkä usein suomalaisen ihmisen oikeustajuakin koetellaan, kun kuullaan näitä tarinoita niin meidän tehtävänä on ehkä näistä tarinoista...näiden tarinoiden perusteella...tai näistä yksittäisistä tapauksista vetää sitten analyysia siitä, että mikä on se isompi ongelma siellä taustalla mistä nämä yksittäisetkin surulliset tapaukset sitten kumpuaa.

Että tässä hyvin huomaan puhuvani pitkästi tästä, pitkäväteisesti, mutta käytännössä on se, että työssä painottuu se, että me yritetään tehdä analyysia sen kaiken tiedon nojalla mitä me saadaan. Kun me saadaan päätöksiä tietoon, meihin ottaa yksittäiset ihmiset yhteyttä. Me tehdään paljon yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, Maahanmuuttoviraston kanssakin myös, että meille kertyy tosi paljon sitten myöskin eri toimivaltojen nojalla kertyy paljon tietoa niin tämän tiedon perusteella yritetään tehdä analyysia ja selvityksiä, että mitkä on niitä ongelmia näiden ulkomaalaisten asioissa ja kun puhutaan ulkomaalaisista niin erityisesti me keskitytään siis haavoittuvimmissa asemassa oleviin ihmisiin eli käytännössä turvapaikanhakijoihin, paperittomiin ihmisiin ja muihin tällaisiin kenellä on sitten ehkä heikommat mahdollisuudet itsellä omia asioita edistää.

[Maria]

Sinä mainitsit aikaisemmin Joonas, että meillä tulee tietoon kaikki ulkomaalaislakiin liittyvät päätökset, sehän on aivan valtava määrä. Mitä tälle tiedolle tapahtuu mitä me saamme?

[Joonas]

No siis jos hiuksia haluaa halkoa niin ihan kaikki ei tule automaattisesti meille tietoon, mutta meillä on siis oikeus saada tietoon kaikki halutessamme. Mutta siis käytännössä meille myös annetaan...meille tulee tietoon kyllä kaikki turvapaikanhakijoita koskevat asiat esimerkiksi. Meillä ei ole mahdollisuutta...ei ole sellaista armeijaa, joka kävisi jokaisen päätöksen läpi vaan sitten mitä me on tehty niin me ollaan sitten tehty selvityksiä missä me on sitten haarukoitu tiettyjä päätöksiä tietyltä ajalta ja yritetty sieltä sitten löytää merkityksellisiä asioita tai sellaisia asioita mitä ehkä pitäisi sitten muuttaa.

[Maria]

Puhuit, että tehdään selvityksiä ja analyyseja ja viranomaisia usein kritisoidaan siitä, että hirveästi on työryhmiä ja julkaistaan selvityksiä, mutta mitä sitten vaikutusta sitten tapahtuu niin kerropa nyt joku esimerkki, jossa meidän selvitystyöllä on ollut vaikutusta.

[Joonas]

Niin, no nyt tämä viimeisin selvitys mikä tehtiin eli tehtiin yksin tullessiin alaikäisiin liittyen selvitys eli Suomeen turvapaikkaa hakemaan tulleiden yksin tulleiden alaikäisten ja sellaisten kenen on katsottu, että heille on myönnetty siis kansainvälistä suojelua eli on katsottu jo, että he on ollut käytännössä vainon vaarassa kotimaassaan niin sitten perehdyttiin heidän perheen yhdistämishakemuksiin eli silloin, jos kansainvälistä suojelua Suomessa saa niin silloin pitäisi olla oikeus sitten myöskin yhdistää perheensä näissä tapauksissa, kun vaan osa perheestä tai yksi henkilö perheestä on päässyt...on ollut mahdollista päästä pois kotimaastaan niin heillä on oikeus yhdistää perheensä ja sitten me katsottiin näitä tietyn ryhmän eli lasten päätöksiä.

Ja sitten todettiin...en tiedä mennäänkö vielä syvemmälle tähän itse selvitykseen, mutta tässä selvityksessä todettiin, että tietty säännös ulkomaalaislaissa on ongelmallinen mistä aiheutuu, että tämä oikeus perhe-elämään ei näillä lapsilla toteudu. Ja siinä me sitten...se nyt näyttää siltä, että tästä asiasta oli yhtä mieltä meidän selvityksen jälkeen niin Maahanmuuttovirasto kuin sisäministeriökin, että tässä ongelma on ja tätä pitäisi lähteä korjaamaan ja sitä olen nyt sitten...asia on menossa eteenpäin, että toivottavasti sitten tämä johtaa jopa lainmuutokseen sitten tämä meidän selvityksemme, että sinänsä hyvin, jos näin käy niin jotain ollaan aikaansaatu.

[Maria]

Kyllä. Tämä selvitys on hyvä esimerkki siitä millä tavalla me tehdään töitä eli kuten totesit niin me saadaan tietoa, me kerätään, analysoidaan, mietitään mitä pitää tehdä ja siinä selvityksessä on sitten suosituksia muille viranomaisille, muutoksille, lakimuutoksiin, että mitä asialle pitäisi tehdä. Sanoit myös Joonas aikaisemmin, että ei ole kokonaista armeijaa tekemässä tätä työtä niin se on ihan totta, että minkälaiset resurssit tiimissä...miten monta ihmistä sinun tiimissäsi on?

[Joonas]

No tämä on vähän miten laskee, mutta täysipäiväisesti ihan näitä...tätä ulkomaalaisten oikeuksien edistämistä niin eihän ole muita kuin minä, että sitten on ihmisiä kyllä apuna, jotka osaksi myös ja kokeneita ihmisiä näissä asioissa, että yksin ei sentään tarvitse ihan hommia tehdä. Ja silloinhan meillä oli myöskin sitten näissä selvityksissä sitten oli palkattu myös vähän ulkopuolista työvoimaa avuksi, että sillä tavalla mahdollisestaan, että.

[Maria]

Ja se just, että todettiin tässä alussa, mutta hyvä toistaa, että näissä ulkomaalaisasioissa tämä toiminta on vähän erilaista kuin esimerkiksi syrjintään puuttumisessa, että se...asiakastyötä ei tehdä kovinkaan paljon vaan, että se on enemmän sitten tällaista analyttistä ja suurten tutkimustietojen ja suurten ilmiöiden näkeminen. Tuleeko sinulle mieleen joku muu aihe nyt, kun tämä alaikäisten perheen yhdistäminen, jossa te olette huomannut jotain tiettyä kaavaa tai jotain ongelmaa niin onko joku muu esimerkki, jota haluaisit esille nostaa?

[Joonas]

No paljonkin on varmaan, mutta että esimerkkeinä tietysti voin mainita, että aiempi selvitys koski sitten kaikkia kansainvälistä suojelua koskevia päätöksiä ja siellähän me sitten todettiin, että samaan aikaan, kun laki ei ole muuttunut niin sitten vaikuttaa, että kuitenkin linja Maahanmuuttovirastossa on kiristynyt, että viranomaisten käytännöt on muuttunut, vaikka laki ei ole muuttunut niin sellaisia havaintoja ollaan tehty.

Mutta mikä ehkä tästä vielä sellainen...lähinnä ehkä tässä tämänkin selvityksen kautta, että missä me selvitettiin nimenomaan tätä perheen yhdistämistä niin siinäkin ehkä se havainto myöskin siinä on se, että kun siinä me löydettiin tämä yksi säännös, joka vaikuttaa siinä tapauksessa näiden lasten oikeuteen...vaikuttaa lasten perhe-elämän oikeuksiin niin se on ehkä yksi vaan...että toisaalta tätä säännöstä sovelletaan ihan kaikkiin oleskelulupaa hakeviin eli tämäkin yksi selvitys osoitti vain yhden ryhmän, johon tämä yksi säännös vaikuttaa. Ja toisaalta tämä yksi säännös on yksi esimerkki vain ulkomaalaislaista, jossa on tällaisia säännöksiä, jotka jättää aika paljon harkinnan varaa sitten soveltajalle ja valitettavasti sitten sitä harkinnan varaa ei aina käytetä parhaalla tavalla ihmisten oikeuksia edistävällä tavalla.

Ja myöskin ehkä esimerkki siitä, että puhutaan vaikka ylipäänsä maahanmuuttoliikkeestä tai vaikka Suomen tilanteesta niin jos laki on säädetty, esimerkiksi tämäkin säännös on säädetty vajaa 20 vuotta sitten niin ne tilanteet mitä on silloin säätämisen aikana ajateltu niin nyt me eletään ihan eri tilanteessa ja tämä osuu moneenkin säännökseen, että se on ehkä yksi sellainen havainto ulkomaalaislaista, että on säännöksiä, joita sovelletaan nyt sellaisiin asioihin, mitä ei ole silloin kun näitä säännöksiä on säädetty niin osattu ajatellakaan. Ja toisaalta meillä on asioita ehkä mihin pitäisi olla jotain muun kaltaisia säännöksiä, mutta mitä ei ole ollut aikaisemmin, koska on oltu erilaisessa tilanteessa, että yhteiskunnallinen tilanne muuttuu niin sitten pitäisi sitä mukaa rukata sitä lainsäädäntöä mitä siihen sovelletaan."

[Maria]

Eli lakia käytetään tavalla, jolla sitä ei tulisi käyttää. Kerro nyt maallikolle, kun minä en ole juristi niin jotenkin haluaisi ajatella niin, että lakipykälät kirjoitetaan tavalla, että se mitä se tarkoittaa ja niitä pitäisi soveltaa on päivänselvää, että jotenkin saa sellaisen kuvan, että lakipykälät on aika tarkkoja, että sen pitäisi olla selvää, että mitä se tarkoittaa. Tässä sinä puhuit kuitenkin siitä, että sovelletaan ja tulkitaan ja eri tavalla niin mitä se tarkoittaa, onko laki epäselvä?

[Joonas]

Niin. No joskus laki on epäselvä ja joskus niin kuin sanoinkin tässä niin toisaalta nämä yhteiskunnalliset tilanteet muuttuu eli silloin ei ole olemassa lakia, jota pitäisi soveltaa tässä tilanteessa, jos laki on 20-30 vuotta vanha. Mutta esimerkiksi näissä ulkomaalaisasioissa niin ne aina perustuu yksittäistapaukselliseen harkintaan ja niitä asioita ei voida kaikkia, jos puhutaan ihmisen elämästä ja kaikista seikoista, jotka siihen vaikuttaa jonkun yhden ihmisen tilanteeseen vaikka ja vaikka sitten arvioidaan lain perusteella sitä, että onko tämä inhimillisesti kohtuutonta vai ei niin siihen lakiin on mahdotonta kirjoittaa ihan kaikkia asioita mitkä pitäisi ottaa huomioon ja millä tavalla sitä pitäisi soveltaa.

Että sitten sen takia meillä on olemassa kyllä sitten normaalia lakia ylemmäntasoisia säädöksiä kuten meidän perustuslaki, jossa on sitten säädetty siitä, että julkisen vallan tulee kuitenkin aina turvata ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen ja tämä on sellainen säännös mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että sitten aina lain soveltaja on hän sitten tuomari oikeudessa tai sosiaalityöntekijä kunnassa niin hänen pitää siinä yksittäistä tapausta ratkaistaessaan virkamiehen niin aina pyrkiä kuitenkin sellaiseen ratkaisuun mikä siinä tapauksessa parhaiten edistää tämän ihmisen oikeuksia, perusoikeuksia, että se on...on olemassa tällainen perus- ja ihmisoikeusmyönteinen lain tulkinta mikä voisi ratkaista näitä ongelmia, mutta käytännössä ollaan havaittu, että se on aika vaikeata.

[Maria]

Miksi se on vaikeata?

[Joonas]

Se on hyvä kysymys. Se on just tämä, että kun laissa on aina sitten yksityiskohtaisemmat ja vaikka sitten lakia alemmankin tasoissa säädöksissä voidaan ohjata virkamiestä soveltamaan lakia oikein, mutta ei kuitenkaan pystytä ottamaan kaikkia asioita huomioon niin se on ihan... ja myöskin perus- ja ihmisoikeustietoisuus, että se on lainalaisia missä muutkin niin, että siinä on varmasti parantamisen varaa, koska puhutaan kuitenkin aika...no ei voi nyt sanoa, että mistään uudehkosta asiasta, mutta kuitenkin sellainen asia, joka koko ajan kehittyy ja joka elää ajassa ja, että mitä me nykyään pidetään perusoikeutena tai, että jokaisella ihmisellä pitää olla vaikka puhutaan erilaisia oikeuksia mitä vaikka 50 vuotta sitten ei ajateltu ollenkaan. Että se on sellainen asia mikä kehittyy ajassa ja silloin sitä pitää...siinä pitäisi pysyä mukana ja aina yhdelle sanotaan, että...niin se on vaikea kysymys sinänsä vastata.

[Maria]

Se on ehkä myös yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävä yleensäkin, mutta ainakin näissä ulkomaalaistapauksissa muistuttaa tästä, että mehän ollaan ihmisoikeusviranomainen niin muistuttaa siitä, että jokaisella viranomaisella on velvollisuus ylläpitää yhdenvertaisuutta ja tehdä ihmisoikeusmyönteisiä päätöksiä. Ja sitten nimenomaan huomata, kun lainsäädäntö on vanhentunut tai ei sovi tähän yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja näin.

Mennään pois tästä lainsäädännöstä ja ajankohtaiseen aiheeseen nimittäin Helsingin Sanomat julkaisi sunnuntaina jutun hyväksikäytöstä siivousalalla ja tämä aihe, juttuhan liippaa yhdenvertaisuusvaltuutetun toista toimivaltaa eli ihmiskaupparaportointia ja ihmiskaupan vastaista työtä ja siitäkin ihmiskaupasta puhutaan joskus Insta-livessä, mutta ei vielä tänään. Mitä ajatuksia tämä uutisointi herätti sinussa, jos me katsotaan tätä aihetta eli siivousalalla tapahtuvaa hyväksikäyttöä näin niin kuin ulkomaalaisten oikeuksien näkökulmasta?

[Joonas]

No siinä ehkä isoin juttu mistä vinkkelistä itse sitä katson on se, että jos puhutaan että ihmisten hyväksikäyttö on kasvanut reilusti niin kuin se vaikuttaa esimerkiksi tässä nyt siivousalalla olevan niin, jotta tällainen voi kasvaa niin sehän tarkoittaa sitä, että...tässä tapauksessa ainakin oma analyysi siitä asiasta on se, että meillä on se ihmismäärä, jotka on siinä heikossa ja haavoittuvassa asemassa, että heitä voidaan hyväksikäyttää niin se on kasvanut tässä ihan viimeisen viiden vuoden aikana todella paljon. On paperittomia ja sitten on taas toisaalta heitä, jotka on oleskelulupahakemusumbassa.

Siinä on ihan yksinkertaisesti se, että jos mennään vaikka katsotaan viimeistä viittä vuotta Suomessa niin 2015-2019 vuosien aikana niin me ollaan vaan...me on kavennettu sitä, silloin väliaikaisesti nousi turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa ja samaan aikaan meiltä poistettiin yksi oleskelulupakategoria kokonaan ja meidän selvityksessä osoitettiin, että viranomaisten käytännöt kiristyi myöskin samaan aikaan ja esimerkiksi tilapäinen oleskelulupa oli asia mikä voitiin ennen myöntää niin sitä lakia muutettiin sitten, että sitä ei käytännössä voinut kenellekään enää myöntää, että siinä edellytykset nousi niin korkealle niin me oltiin tilanteessa, jossa sanotaan että 2015 vuoden alkupuolella ihminen, joka on tullut Suomeen ja hakenut vaikka turvapaikkaa niin me ollaan silloin katsottu, että okei tällainen ihminen...hänellä on tällainen tilanne niin hänellä on oikeus, me on katsottu, että hän on kansainvälisen suojelun tarpeessa.

Ja sitten vuosi siitä eteenpäin niin nämä samat ihmiset niin ei enää...katsotaankin yhtäkkiä, että he ei enää olekaan suojelun tarpeessa, että siinä on...ihmismäärä on kasvanut ja jos ennen on ollut tällainen porukka, jolle on hypoteettisesti katsottu, että voidaan antaa oleskelulupa niin yhtäkkiä se on kaventunut tuohon eli sillä tavalla se on ihan kuitenkin poliittisilla päätöksillä ollaan luotu nykyinen tilanne siinä, että näitä ihmisiä on tosi paljon nyt verrattuna aiempaan, että ketkä on sellaisessa suossa.

Että on ihmisiä, jotka ennen olisi saanut jo kansainvälistä suojelua, nyt he ei saanut kansainvälistä suojelua, kansainvälisen suojelun jälkeen he yrittää vaikka saada työpaikan, mutta he ei saa työn perusteella oleskelulupaa, koska työ on ehkä väärällä alalla tai heillä ei ole matkustusasiakirjat kunnossa tai jotain tällaisia erilaisia asioita, jotka estää sitten käytännössä, että sitä ulkomaalaislakia ei voida tässä tilanteessa soveltaa niin, että he voisivat virallistaa oleskelunsa ja he itse kokevat, että niin kuin mekin ollaan ennen heidän tilanne ehkä määritelty niin, että heidän ei tulisi palata kotimaahansa, mutta sitten nykyään virallinen...nykyisen lainsäädännön valossa katsotaan, että he voisivat palata kotimaahansa, mutta he itse pelkäävät eivätkä pysty palaamaan kotiinsa erinäisistä syistä ja sitten he on siinä limbossa.

Ja sitten jos puhutaan siivousalasta erityisesti niin minkä takia tätä hyväksikäyttöä on nyt paljon erityisesti siivousalalla niin siinä on hyvä muistaa se, että siivous on nimenomaan sellainen yksi näistä harvoista aloista missä esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on mahdollista saada oleskelulupa työn perusteella, että sekin on poliittinen päätös, että minkä työn perusteella voi saada oleskeluluvan. Nyt kun se on siivousala niin sitten näitä epätoivoisia ihmisiä on helposti siellä nimenomaan tällä alalla hyväksikäytettävissä.

[Maria]

Nyt tuon uutisoinnin jälkeen on puhuttu osittain byrokratiasta, on puhuttu vastuullisista hankinnoista ja on moitittu kaupunkia, jotka ostaa näitä palveluja firmoilta, jotka hyväksikäyttää työntekijöitään, että on hyvin tällainen ehkä suomalainen byrokraattinen lähestymistapa tähän, kun on puhuttu ihmiskaupasta, joka on vakavimpia hyväksikäytön muotoja, mutta sinä nostat nimenomaan tämän ihmisten tilanteen, että sen että kun on ihmisiä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa ja heitä pystytään hyväksikäyttämään niin myös se on syy miksi tätä käyttöä tapahtuu.

[Joonas]

Kyllä nimenomaan, hyvin tiivistetty eli se on olennainen tästä meidän näkökulmasta katsottuna ja kyllähän se näin on, että jos sinulla ei ole ihmisiä...jos ihmisellä on oleskelulupa ja mahdollisuus saada oleskelulupa niin eihän silloin niin helposti ole hyväksikäytettävänä enää sen jälkeen.

[Maria]

Me ollaan tässä muutama kerta puhuttu meidän selvityksistä ja yhdenvertaisuusvaltuutetun selvitystyöstä niin minä voisin tässä vaiheessa todeta, että meidän verkkosivuilta löytyy kaikki meidän selvitykset ja meidän verkkosivuosioite on www.syrjintä.fi eli sieltä löytyy, jos haluaa tutkia meidän selvityksiä.

Toinen ajankohtainen aihe, joka on myös mainittu on kirjallinen kysymys eduskunnalle näistä turvapaikanhakijoiden muukalaisuuden myöntämisperusteista eli Vihreiden kansanedustaja Inka Hopsu ja Vasemmistoliiton kansanedustaja Veronika Honkasalo on jättänyt kirjallisen kysymyksen koskien muukalaispassia ja siinä siteeraan tässä Veronika Honkasaloa, kun hän toteaa, että tilanne on aivan päätön. Suomessa on työntekijöitä, jotka tarvitsevat työntekoaan varten oleskeluluvan, mutta oleskelulupaa ei kuitenkaan saa, koska passia ei hyväksytä tai sitä ei ole eikä sitä voi lähtömaan tilanteen takia saada. Ja sitten tässä ainakin uutisoinnissa on todettu, että myös me eli yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut kantaa tähän myöntämiskäytäntöön ja korostanut, että tämä voi johtaa jopa synkkiin tilanteisiin niin miten sinä kommentoisit tätä aihetta?

[Joonas]

Tämä on yksi esimerkki siitä, että mitä tässä...eihän tätäkään ongelmaa niin isosti ole ollut sanotaan viisi vuotta sitten, että yhteiskunnallinen tilanne on muuttunut ja laki ja lain soveltaminen ei ole pysynyt siinä perässä, että tämä on selkeä...tästähän on myöskin tästä samasta, sama kysymys on itse asiassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa myöskin käsittelyssä, että onko tämä Suomen

nykylainsäädäntö syrjiikö se itse asiassa just nimenomaan somalialaisia, koska somalit on selkein ryhmä ja selkein esimerkki siitä, että no siinä oli käytetty sanaa päätön, että tämä nykyinen järjestelmä on.

[Maria]

Palataan vielä siihen, että mikä on ongelma. Mikä on nykyinen järjestelmä?

[Joonas]

Niin minä olin tulossa siihen, että...eli siis lähtökohta on se, että jotta saa oleskeluluvan niin sinulla tulee olla matkustusasiakirja eli passi, että sinä voit todistaa henkilöllisyytesi. Mutta näistä poiketaan esimerkiksi silloin, jos saa kansainvälistä suojelua niin jos siellä ei ole passia niin ei voida edellyttää, että ihminen menee...jos ihminen pakenee oman maansa viranomaisia niin ei voida edellyttää, että hän lähtee hakemaan heiltä passia sitten siinä tilanteessa, että siinä se ensimmäinen poikkeus tulee jo siinä. Että näissä tilanteissa sitten ihmiselle myönnetään samalla, kun hän saa oleskeluluvan niin hän saa tällaisen muukalaispassin niin sanotusti, joka käy siitä lähtien sitten hänen matkustusvälineenä ja henkilöasiakirjana. Mutta että nyt sitten tässä nykyisessä tilanteessa, kun on yhä enemmän sellaisia ihmisiä, jotka ennen ehkä olisivat saaneet...taas palataan siihen, että olisivat ennen saaneet kansainvälistä suojelua, jolloin he olisivat saaneet automaattisesti myös tämän muukalaispassin.

Nyt kun he eivät saa sitä kansainvälistä suojelua, jos ihminen on vaikka sitten...ja sitten yleensä nämä ihmiset on vielä hyvin epävakaina maista kotoisin, jolloin se oman maan passin hankkiminen ei ole mikään yksinkertainen asia, että somalialaisten kohdalla tosiaan, että vaikka sinä saisit passin niin sitä ei silti Suomessa hyväksytä luotettavana asiakirjana ja sitten taas esimerkiksi vaikka Afganistan niin se, että miten, jos ei ole henkilöasiakirjoja niin mitä se vaatii, että ihminen saa sitten passin niin se voi vaatia, että hänen pitää matkustaa Afganistaniin, jossa hänen pitää ehkä kenties matkustaa jonnekin omalle kotialueelle, jossa pitää...joka voi olla käytännössä esimerkiksi monelle afgaanille ihan mahdoton tehtävä niin näissä tilanteissa sitten...ja samaan aikaan niin tällä samalla ihmisellä niin voi olla, että hänellä...hänellä on vaikka työpaikka, johon myönnettäisiin työoleskelulupa, mutta koska ei ole tätä matkustusasiakirjaa niin sillä perusteella tehdään kielteinen päätös siihen ja myös tehdään kielteinen päätös tähän muukalaispassin saamiseen.

[Maria]

Eli meillä on ihmisiä, joilla olisi mahdollisuus saada töitä täällä, mutta ne ei saa oleskelulupaa, koska heillä ei ole passia eli matkustusasiakirjaa.

[Joonas]

Joo töitä ja he on ollut jo töissä, ovat olleet töissä jo Suomessa. Ja voi olla myöskin, että voi olla perhe Suomessa ja oleskelun myöntämiseksi asetetut edellytykset täyttyy, mutta koska ei ole matkustusasiakirjaa eikä sitä pysty hankkimaan niin ei sitten saa oleskelulupaa, että näissä...nämäkin on sellaisia, että näistä pitäisi pystyä...että se muukalaispassisäännös, joka on ihan säännös ulkomaalaislaissa niin on tehty nimenomaan sitä varten, että jos on syystä tai toisesta on mahdotonta oman maan passia saada niin sitten voidaan myöntää muukalaispassi, jottei se oleskeluluvan saaminen jäisi siitä kiinni, että näinhän se järkevästi ajateltuna pitäisi olla.

[Maria]

No mikä olisi sinun ratkaisu, että muukalaispasseja pitäisi myöntää vai...?

[Joonas]

Kyllä siinä pitäisi pystyä vähän enemmän harkintaa käyttämään, että jos nyt sitten katsotaan, että siitäkin on nyt sitten eri näkemyksiä, että onko se nykyinen laki sellainen, että se itsessään, että koska se laki on sellainen niin siinä ei voida joustaa, että sitten pitää muuttaa lakia sen osalta, mutta se olisi, jos

näin niin se voidaan tehdä kyllä mielestäni tosi pienellä muutoksella, että mahdollistetaan se, että pystytään tekemään järkeviä päätöksiä, jotka palvelee niin suomalaista yhteiskuntaa kuin sitten näitä yksittäisiä ihmisiä. Ja näin myöskin on myöskin muita EU-maita, joissa asia on pystytty ratkaisemaan järkevämmin niin kyllä varmasti täälläkin.

[Maria]

Tämän Insta-liven yksi tarkoitus on esitellä yhdenvertaisuusvaltuutetun eri tehtäviä ja toimivaltaa ja me puhutaan tänään meidän tehtävästämme edistää ulkomaalaisten oikeuksia ja valvoa ulkomaalaislain toimivuutta. Joonas, kerro ihan konkreettisesti, että mitä sinulla on työpöydällä, mitä sinä teet juuri nyt?

[Joonas]

Tällä hetkellä on meneillään työpäivän siivous ennen lomaa, mutta kyllä nämä...no paljonhan meillä tulee, vaikka me tehdään tätä rakenteellista työtä niin tulee myös näitä yksittäisiä yhteydenottoja, että siinä voi olla esimerkiksi ei pysty tietenkään sitten, nämä on salassa pidettäviä asioita sitten, mutta esimerkin omaisesti niin usein, että missä suomalaiset sitten törmää tähän ulkomaalaislainsäädäntöön on sitten viimeistään siinä, kun on joku läheinen ulkomaalainen, jonka asioiden hoitaminen vaikuttaa mahdottomalta tai sitten se voi olla myöskin, että kun mennään vaikka...voi olla ihan perheenjäsen, puoliso, lapsen vanhempi, jonka oleskeluluvan kanssa tulee ongelmia niin sitten silloin voidaan olla...tietysti näissäkin korostuu se, että sitten kun on ihmisellä joku esimerkiksi suomalainen asiaa sitten hoitamassa niin sitten otetaan yhteyttä laajemmin ja meihinkin voidaan olla yhteydessä, että sellaisia ongelmia tulee.

Että usein toistuu näissä varsinkin, jos on suomalaisia ketkä ottaa yhteyttä niin he on epäuskoisia siitä, että miten heitä voidaan...ja sitten puhutaan jo heidänkin oikeuksistaan, että heidän oikeuksistaan valita vaikka puolisonsa tai oikeus perhe-elämään niin sitten tulee epäuskoisia fiiliksiä siitä, että miten oman kotimaan viranomaiset voi heitä tällä tavalla kohdella.

Näissä palataan siihen, että nykyään ehkä on erilaisia inhimillisiä tilanteita kuin ennen on ollut, joita ei laissa ole suoraan osattu ottaa huomioon. Tai sitten, että siinä on viranomaisilla ollut vaikeata soveltaa tätä jo olemassa olevaa tarpeeksi hyvää lakia niin sillain perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä tavalla, että yksi ongelma näissä nyt sitten nykyisessä tilanteessa on se, että kun on ihmisiä, jotka on tullut ehkä Suomeen 2015, he on olleet pitkissä prosesseissa ja heistä riippumatta on kestänyt useita useita vuosia, että he on olleet sitten uudessa kotimaassaan vaikka viisi vuotta niin viiden vuoden aikana sinulla normaalistikin kuka tahansa meistä, jos muuttaa viideksi vuodeksi jonnekin niin siellähän sinulla syntyy suhteita, sosiaalisia siteitä myöskin sinne maahan, että sinulla tulee työpaikkaa, voi löytyä vaikka elämän rakkaus voi löytyä ja voi tulla jopa lapsia ja näin, että miten se sitten, kun se laki ei pysy siinä perässä, että sitten katsotaan...että just tämä sama säännös mikä oli ongelmallinen tässä lasten kohdalla, kun he yritti saada perhettä, äitiä tai isää luokseen niin sama säännös aiheuttaa ongelmia sitten silloin, kun jos ihminen on hakenut ensiksi vaikka oleskelulupaa jollain toisella perusteella ja sitten hakee toisella perusteella, koska oma elämäntapa on ihan luonnollisella tavalla niin sitten tällainen...luonnolliset asiat ihmisen elämässä muodostuu sitten esteeksi virallistaa oleskelunsa, josta sitten aiheutuu aikamoiset...

[Maria]

Mistä säännöksestä me nyt siis puhutaan?

[Joonas]

Me puhutaan säännöksestä, jossa puhutaan siis maahantulosäännösten kiertämisestä. Eli jos katsotaan, että on perusteltua aihetta epäillä, että tarkoituksena on kiertää maahantulosäännöksiä niin silloin evätään oleskelulupa ja tätä on käytetty tosiaan sitten...tällä perusteella on sitten evätty lasten vanhempien hakemuksia Suomeen ja voi kuulostaa, että tässä vaadittaisiin jotain rikollista toimintaa tai

jotain selkeätä tällaista...selkeitä viitteitä jostain epärehellisestä toiminnasta niin voisi kuvitella, kun lukee sen lakipykälän, mutta käytännössä sitä sovelletaan juuri tilanteisiin, että esimerkiksi vaikka on hakenut toisella perusteella oleskelulupaa. Sitten on elämäntilanne muuttunut ja hakeekin sen jälkeen työn perusteella tai sen perusteella, että on puoliso tai jopa lapsi Suomessa niin sitten tätä säännöstä voidaan soveltaa.

[Maria]

Eli minä yritän nyt vääntää rautalangasta: nähdäänkö se ikään kuin huijauksena, että hakee oleskelulupaa ensin yhdellä perusteella ja sitten toisella?

[Joonas]

Niin kyllä, tämä on se tausta-ajatus siellä ilmeisesti.

[Maria]

Joonas jos saisit muuttaa ulkomaalaislaissa yhden pykälän niin minkä sinä muuttaisit. Minä kerron nyt teille muillekin ketkä tätä seuraatte, että me ollaan tätä suunniteltu kylläkin, mutta tämä kysymys tulee minulta ihan puskista Joonakselle, että antakaa armoa.

[Joonas]

No joo kyllä niitä voisi useampiakin, mutta kyllä varmaankin tämä säännös mistä ollaan puhuttu, mutta sen lisäksi varmaan se, että meillä olisi laissa mahdollisuus käyttää sellaista kokonaisharkintaa ihan toden teolla, että meillä on olemassa siellä pykälä, jolloin voidaan myöntää oleskelulupa, jos se olisi kohtuutonta olla myöntämättä, mutta käytännössä pykälä on säädetty sillä tavalla ja sitten siitä on sellaista oikeuskäytäntöä, että edellytykset sen myöntämiseen on tosi korkeat. Että meillä olisi sellainen pykälä, että jos on ihmisiä, että selvästi on integroitunut Suomeen, voi olla vaikka nuoria ihmisiä, jotka puhuu Suomea, heidän kaikki sosiaaliset siteensä on Suomessa. Heillä voi olla työpaikkaa, voi olla vähän perheenjäsentä, mutta sitten minkään yksittäisen oleskelulupatyypin edellytykset ei täyty niin näissä tilanteissa, että pystyisi käyttämään harkintaa sitten ja myöntämään oleskeluluvan, joka olisi tosiaan ei pelkästään näiden ihmisten ja heidän läheisten kannalta inhimillistä vaan myöskin yhteiskunnan tasolla tarkoituksenmukaista niin sitä pykälää muuttaisin.

[Maria]

Okei, kuulostaa hyvältä suunnitelmalta. Hei, kiitos kaikille. Saa antaa palautetta ja kysymyksiä ja ehdotuksia siitä, että mistä meidän pitäisi puhua niin otetaan sellaisia vastaan. Moikka!